

- намалюваць у правым ніжнім ражку кожнай старонкі фігурку чалавека або жывёлы ў новай фазе руху;
 - сагнуць нататнік і з дапамогай вялікага пальца хутка прагартаць усе старонкі.
- Раскажыце, што ў вас атрымалася.

§ 21–22. ГУЛЬНЯВОЕ (МАСТАЦКАЕ) КІНО

Кадр з фільма
«Вялікае рабаванне цягніка»
(рэжысёр Эдвін Пóртэр)

Афіша фільма
«Лясная быль»
(рэжысёр Юрый Тарыч)

Мастацкае кіно — адзін з самых папулярных відаў мастацтва. Сёння мастацкае кіно часта называюць гульнявым — ад слова «гульня».

Першыя мастацкія фільмы.

Першы мастацкі фільм назваць цяжка. Хтосьці лічыць, што гэта фільм «Паліты палівальшчык» братаў Люм'ер. А некаторыя даследчыкі мяркуюць, што першы мастацкі фільм — «Вялікае рабаванне цягніка» (гл. электронны дадатак). У ім мы знаёмімся з невялікім, але яркім аповедам.

Рабаўнік цягніка паварочваецца ў бок глядача і страляе ў сваіх пераследнікаў. Узнікае нечаканы эфект стрэлу ў глядзельную залу. Многія людзі хадзілі на кінасеанс толькі для таго, каб паглядзець гэты фрагмент і адчуць «страх і жах» зноў і зноў.

Першы беларускі фільм «Лясная быль» стварыў Юрый Тарыч па апавесці «Свінапас» Міхася Чарота. Галоўны герой фільма нагадвае быліннага персанажа. Ён увесь час трапляе ў складаныя сітуацыі, але з лёгкасцю

ix пераадольвае. Фільм «Лясная быль» зняты ў беларускай вёсцы Прылу́кі ў вядомай сядзібе графа Ча́пскага. Акцёрамі былі звычайныя людзі, якія ігралі саміх сябе.

Як нараджаецца ідэя фільма? Стварэнне мастацкага фільма — працяглы працэс. Пачынаецца ён з задумы — ідэі. Напрыклад, ідэі стварыць станоўчага або адмоўнага героя. Аўтарам ідэі фільма можа стаць кожны чалавек. Аднак прапанаваць нешта сапраўды новае і цікавае надзвычай складана. Напрыклад, Жорж Мельес ідэі многіх фільмаў знаходзіў у творах вядомага пісьменніка-фантаста Жуля Верна. Ідэю для фільма «Паліты палівальшчык» браты Люм'ер запазычылі з коміксаў.

Карціна беларускага рэжысёра Алены Тўравай «Кіндэр-Вілейскі прывід» знята па матывах навелы Оскара Уайльда «Кентэрвільскі прывід». Аўтары фільма перанеслі апісанья ў навеле падзеі з англійскага замка Кентэрвіль на тэрыторыю Вілейскага раёна нашай краіны. Здымалі фільм у старадаўнім асабняку, размешчаным у Гродзенскай вобласці.

Кóмікс — гісторыя, расказаная ў малюнках.

Палац Святаполк-Чацвярцінскіх (г. п. Жалудок, Беларусь) — замак у фільме «Кіндэр-Вілейскі прывід»

Праца над сцэнарыем. На аснове ідэі фільма пішацца сцэнарыі. Гэта літаратурны твор, у якім паслядоўна выкладаюцца сюжэтныя лініі, раскрываюцца характары герояў, распрацоўваюцца дыялогі. Асноўнае патрабаванне да *сцэнарыста* — напісаны ім

Сцэнарыі — літаратурная аснова фільма.

сцэнарыі павінен быць займальным і цікавым. Чым больш дэталёва напісаны сцэнарыі, чым яркавейшыя дыялогі персанажаў, тым лепшы будзе фільм.

Навошта патрэбны рэжысёр? Адною з галоўных фігур на здымачнай пляцоўцы з'яўляецца рэжысёр. Ён адказвае за мастацкае ўвасабленне задумы фільма на экране, кіруе кінапрацэсам і ўсімі службамі. А таксама дае каманды «Камера!» або «Знята!».

Што робіць мастак? Пакуль вядзецца праца над сцэнарыем, рэжысёр і мастак рыхтуюць *раскадроўку*. Мастак замалёўвае кожную сцэну (або эпізод) фільма на асобным аркушы паперы ў адпаведнасці са сцэнарыем. Атрымліваецца незвычайна доўгі комікс. Раскадроўка дапамагае зразумець, як трэба

Раскадроўка — фільм у малюнках.

«расказаць» гісторыю, як данесці да глядача галоўную ідэю фільма і *якімі* павінны быць персанажы. Малюнак расказвае значна больш, чым словы.

Прыклад раскадроўкі з фільма «Кіндэр-Вілейскі прывід»

Рэжысёр тлумачыць задачу актрысе

Рэжысёр працуе з акцёрам-трусам

Акцёр кіно. У стварэнні фільма вельмі важны этап падбору акцёраў для галоўных, другарадных і эпизадычных роляў. Праца рэжысёра з акцёрам — адказны працэс. Рэжысёр ставіць задачу, а акцёр гэту задачу імкнецца выканаць.

Хто адказвае за знешні выгляд герояў фільма? Для кожнага героя распрацоўваецца эскіз касцюма. **Мастак па касцюмах** стварае вобраз героя і вобраз кінастужкі ў цэлым. Дэталі вопраткі дазваляюць зразумець характар персанажа і эпоху, у якой ён жыве. Самыя складаныя касцюмы — у гістарычных і навукова-фантастычных фільмах.

Вобраз героя завяршае **грым**. Стварэнне грыву патрабуе вялікага майстэрства і фантазіі. У некаторых выпадках **грымёр** працуе над вобразам кінагероя некалькі гадзін.

Праца касцюмераў

Праца апэратара. Усе падзеі з дапамогай камеры фіксуе апэратар. Ён адказвае за кадры будучага фільма: як будзе зняты герой ці падзея, якімі будуць асвятленне і колер.

Праца аператара

Адна з важных для кожнага рэжысёра традыцый — разбіць талерку на поспех! Гэта адбываецца пасля знятага першага плана. Асколкі талеркі члены здымачнай групы падбіраюць і доўга захоўваюць. Многія — да канца здымак, а рэжысёр — на працягу ўсяго жыцця.

Веданне асноўных этапаў стварэння мастацкага фільма дапаможа стаць больш дасведчанымі гледачамі і лепш зразумець задуму кінастужкі.

ПЫТАННІ І ЗАДАННІ

1. Назавіце свой любімы мастацкі фільм. Раскажыце аднакласнікам, чаму ён вам падабаецца. Што асабліва запомнілася ў гэтым фільме?
2. Паглядзіце ў інфармацыйных крыніцах мультфільм «Фільм, фільм, фільм» рэжысёра Фёдара Хітрука. Пра якія кінапрафесіі распавядае аўтар? Складзіце пра адну з кінапрафесій вусны аповед. Чаму для свайго аповеду вы выбралі менавіта гэту кінапрафесію?
3. Якія кінатрадыцыі, акрамя той, пра якую распавядаецца ў параграфе, вам вядомыя? Раскажыце пра іх у класе падрабязней.

ТВОРЧАЯ МАЙСТЭРНЯ

4. У аснове сюжэта кінафільма — цікавая, займальная гісторыя, у якой герой трапляе ў розныя простыя і не вельмі простыя сітуацыі. Раскажыце пра адну са сваіх прыгод у малюнках: зрабіце на аркушы фармату А4 раскладоўку. Кожная прыгода — асобны малюнак. Затым пазнаёмце з вашымі малюнкамі аднакласнікаў. Ці спадабалася ім ваша работа?
Падзяліцеся, у чым заключалася асноўная складанасць выканання раскладоўкі.

